Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 9 oktober 2025 *

”Begäran om förhandsavgörande – Polissamarbete och straffrättsligt samarbete – Rambeslut 2002/584/RIF – Artikel 4a.1 – Överlämnande mellan medlemsstaterna – Europeiska arresteringsordern – Förutsättningar för överlämnande – Fakultativa vägransgrunder – Huvudregeln om att överlämnande ska ske – Undantag – Begreppet ’den förhandling [som ledde till beslutet]’ – Skyddstillsyn med polisövervakning har dömts ut som tilläggspåföljd till fängelse – Den dömde har brutit mot villkoren för skyddstillsynen under prövotiden – En domstol har beslutat att skyddstillsynen ska omvandlas till ett fängelsestraff – Målet om påföljdsomvandling har avgjorts i den dömdes utevaro”

I mål C-798/23 [Abbottly] [i],

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Supreme Court (Högsta domstolen, Irland) genom beslut av den 21 december 2023, som inkom till EU-domstolen den 21 december 2023, i målet avseende verkställighet av en europeisk arresteringsorder som utfärdats mot

SH,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden F. Biltgen (referent), domstolens vice ordförande T. von Danwitz, tillika tillförordnad domare på första avdelningen, samt domarna I. Ziemele, A. Kumin och S. Gervasoni,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitiesekreterare: handläggaren R. Stefanova-Kamisheva,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 9 januari 2025,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Minister for Justice, genom M. Browne, Chief State Solicitor, A. Burke, A. Joyce, och C. McMahon, samtliga i egenskap av ombud, biträdda av G. Gibbons, SC, och D. Perry, BL,

* Rättegångsspråk: engelska.

[i] Förevarande mål har getts ett fiktivt namn. Detta namn är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

– SH, genom R. Barron, SC, S. O'Mahony, solicitor, och B. Storan, BL,

– Rumäniens regering, genom M. Chicu och E. Gane, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom H. Leupold och J. Vondung, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 10 april 2025 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4a.1 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna (EGT L 190, 2002, s. 1, och rättelse i EUT L 124, 2017, s. 37), i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009 (EUT L 81, 2009, s. 24) (nedan kallat rambeslut 2002/584).

2 Begäran har framställts i ett mål avseende verkställighet i Irland av en europeisk arresteringsorder som utfärdats mot SH för verkställighet av ett fängelsestraff i Lettland.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Rambeslut 2002/584

3 I artikel 1 (”[Definition av och] skyldighet att verkställa en europeisk arresteringsorder”) i rambeslut 2002/584 föreskrivs följande:

”1. Den europeiska arresteringsordern är ett rättsligt avgörande, utfärdat av en medlemsstat med syftet att en annan medlemsstat skall gripa och överlämna en eftersökt person för lagföring eller för verkställighet av ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd.

2. Medlemsstaterna skall verkställa varje europeisk arresteringsorder i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande samt bestämmelserna i detta rambeslut.

3. Detta rambeslut påverkar inte skyldigheten att respektera de grundläggande rättigheterna och de grundläggande rättsliga principerna i artikel 6 [FEU].”

4 I artikel 4a (”Beslut när den berörda personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen”) i rambeslut 2002/584 föreskrivs följande:

”1. Den verkställande rättsliga myndigheten får även vägra att verkställa en europeisk arresteringsorder, utfärdad i syfte att verkställa ett fängelsestraff eller en frihetsberövande åtgärd, efter ett beslut när personen inte var personligen närvarande vid förhandlingen, såvida det inte i den europeiska arresteringsordern anges att personen i enlighet med ytterligare processuella krav i den utfärdande medlemsstatens nationella lagstiftning

a) i god tid
   i) antingen kallats personligen och därigenom underrättades om tid och plats för den förhandling som ledde till beslutet, eller på annat sätt faktiskt officiellt underrättades om tid och plats för förhandlingen, på ett sådant sätt att man otvetydigt kan slå fast att han eller hon hade kännedom om den planerade förhandlingen,

      och
   ii) underrättades om att ett beslut kunde meddelas även om han eller hon inte var personligen närvarande vid förhandlingen,

      eller

b) i vetskap om den planerade förhandlingen hade gett i uppdrag åt ett juridiskt ombud som antingen utsetts av den berörda personen eller av staten att försvara honom eller henne vid förhandlingen och faktiskt försvarades av ombudet vid förhandlingen,

   eller

c) efter att ha delgivits beslutet och uttryckligen underrättats om rätten till förnyad prövning eller överklagande och rätten att få delta och få själva sakfrågan prövad på nytt även mot bakgrund av nytt bevismaterial, vilket kan leda till att det ursprungliga beslutet upphävs.
   i) uttryckligen förklarade att han eller hon inte bestred beslutet,

      eller
   ii) inte begärde förnyad prövning eller överklagade inom den tillämpliga tidsramen,

   eller

d) inte personligen delgavs beslutet men
   i) utan dröjsmål kommer att personligen delges detta efter överlämnandet och uttryckligen underrättas om rätten till förnyad prövning eller överklagande och rätten att få delta och få själva sakfrågan, inklusive nytt bevismaterial, prövad på nytt, vilket kan leda till att det ursprungliga beslutet upphävs,

      och
   ii) kommer att underrättas om den tidsram inom vilken vederbörande måste begära förnyad prövning eller överklagande enligt den relevanta europeiska arresteringsordern.

2. Om en europeisk arresteringsorder utfärdas i syfte att verkställa ett fängelsestraff eller en frihetsberövande åtgärd enligt villkoren i punkt 1 d och den berörda personen inte dessförinnan mottagit någon officiell information om att det försiggår straffrättsliga förfaranden mot honom eller henne, får denna person när denne informeras om innehållet i den europeiska arresteringsordern, begära att erhålla en kopia av domen innan personen i fråga överlämnas.

Omedelbart efter att ha blivit informerad om denna begäran ska den utfärdande myndigheten via den verkställande myndigheten tillhandahålla den eftersökta personen en kopia av domen. Den eftersökta personens begäran får varken försena överlämnandeförfarandet eller beslutet att verkställa den europeiska arresteringsordern. Tillhandahållandet av domen till den berörda personen ska endast ske i informationssyfte; det får varken betraktas som ett formellt delgivande av domen eller påverka tidsfristerna för begäran om förnyad prövning eller överklagande.

3. Om en person överlämnas enligt villkoren i punkt 1 d och denna person har begärt förnyad prövning eller överklagande, ska kvarhållandet av den person som väntar på en sådan förnyad prövning eller överklagande omprövas till dess att dessa förfaranden avslutats i enlighet med lagen i den utfärdande medlemsstaten, antingen regelbundet eller på den berörda personens begäran. En sådan omprövning ska framför allt omfatta möjligheten att uppskjuta eller avbryta kvarhållandet. Den förnyade prövningen eller överklagandet ska inledas inom rimlig tid efter överlämnandet.”

5 I artikel 27 (”Möjligheter till åtal för andra brott”) i rambeslut 2002/584 föreskrivs följande:

”1. Varje medlemsstat får anmäla till generalsekretariatet vid Europeiska unionens råd att, i medlemsstatens förbindelser med andra medlemsstater som har lämnat samma förklaring, samtycke skall anses ha givits till åtal, dom eller frihetsberövande för att verkställa ett fängelsestraff eller en annan frihetsberövande åtgärd för ett annat brott, som begicks före överlämnandet, än det brott för vilket personen överlämnades, såvida inte den verkställande rättsliga myndigheten i ett enskilt fall uppger något annat i sitt beslut om överlämnande.

2. Utom i de fall som avses i punkterna 1 och 3 får en överlämnad person inte åtalas, dömas eller på annat sätt berövas sin frihet för något annat brott, som begicks före överlämnandet, än det brott för vilket personen överlämnades.

3. Punkt 2 skall inte tillämpas i följande fall:

a) Om personen har haft möjlighet att lämna territoriet i den medlemsstat som han eller hon överlämnats till men inte har gjort detta inom 45 dagar efter sitt slutliga frigivande eller har återvänt till det territoriet efter att ha lämnat det.

b) Brottet kan inte leda till fängelse eller annan frihetsberövande åtgärd.

c) Det straffrättsliga förfarandet föranleder inte tillämpning av en åtgärd som innebär att den personliga friheten inskränks.

d) Om personen kommer att bli föremål för en icke frihetsberövande påföljd, inbegripet böter eller en åtgärd som träder i stället för detta, även om påföljden inskränker den personliga friheten.

e) Om personen har samtyckt till att bli överlämnad och i förekommande fall avstått från tillämpning av specialitetsbestämmelsen i enlighet med artikel 13.

f) Om personen efter sitt överlämnande uttryckligen avstått från att utnyttja specialitetsbestämmelsen med avseende på specifika gärningar som begåtts före överlämnandet. Avståendet skall göras inför de behöriga rättsliga myndigheterna i den utfärdande medlemsstaten och skall protokollföras i enlighet med denna stats nationella

lagstiftning. Avståendet skall inhämtas så att det framgår att personen har gjort detta frivilligt och fullt medveten om följderna av detta. Personen skall i detta syfte ha rätt till juridiskt biträde.

g) Om den verkställande rättsliga myndigheten som överlämnat den eftersökte ger sitt samtycke i enlighet med punkt 4.

4. En framställan om samtycke skall överlämnas till den verkställande rättsliga myndigheten, tillsammans med de uppgifter som anges i artikel 8.1, och åtföljas av en översättning enligt artikel 8.2. Samtycke skall ges om det brott för vilket det begärs i sig skall medföra överlämnande enligt bestämmelserna i detta rambeslut. Samtycke skall vägras av de skäl som anges i artikel 3 och får i övrigt vägras endast av de skäl som anges i artikel 4. Beslutet skall fattas senast 30 dagar efter det att framställningen har mottagits.

I de situationer som anges i artikel 5 måste de garantier som föreskrivs i den artikeln ges av den utfärdande staten.”

Rambeslut 2009/299

6 Genom rambeslut 2009/299 infördes ändringar i rambeslut 2002/584 som särskilt gäller personer som begärs överlämnade på grund av en utevarodom.

7 Artikel 1 (”Syfte och tillämpningsområde”) i rambeslut 2009/299 har följande lydelse:

”1. Syftet med detta rambeslut är att stärka de processuella rättigheterna för personer som är föremål för straffrättsliga förfaranden och att samtidigt underlätta det straffrättsliga samarbetet, och särskilt att förbättra ömsesidigt erkännande av rättsliga avgöranden mellan medlemsstaterna.

2. Detta rambeslut ska inte påverka skyldigheten att iaktta grundläggande rättigheter och grundläggande rättsprinciper enligt artikel 6 i fördraget, bland annat rätten till försvar för personer som är föremål för straffrättsliga förfaranden, och alla skyldigheter som åligger rättsliga myndigheter i detta avseende ska kvarstå oförändrade.

3. I detta rambeslut fastställs gemensamma regler för erkännande och/eller verkställande av rättsliga avgöranden i en medlemsstat (den verkställande medlemsstaten) utfärdade av en annan medlemsstat (den utfärdande medlemsstaten) efter förfaranden där den berörda personen inte var personligen närvarande, i enlighet med bestämmelserna i artikel 5.1 i [rambeslut 2002/584] …”

Irländsk rätt

8 Artikel 4a i rambeslut 2002/584 har införlivats med irländsk rätt genom section 45 i European Arrest Warrant Act 2003 (2003 års lag om en europeisk arresteringsorder) (nedan kallad arresteringsorderlagen). I den lydelse av arresteringsorderlagen som är tillämplig i det nationella målet föreskrivs följande i section 45:

”Överlämnande för en gärning ska vägras om den eftersökte inte var personligen närvarande vid den förhandling som ledde till utdömandet av det fängelsestraff – eller annan frihetsberövande åtgärd – som den europeiska arresteringsordern utfärdats för och den utfärdande myndigheten inte har

bekräftat att något av villkoren i punkt d, leden 2–4 i formuläret i bilagan till rambeslut [rambeslut 2002/584] (återgivna i tabellen nedan) är uppfyllt.”

9 I tabellen i section 45 i arresteringsorderlagen återges i fyra numrerade punkter de i artikel 4a i rambeslut 2002/584 angivna villkoren för överlämnande av en person som dömts i sin utevaro. De irländska domstolarna har i praxis uttalat att section 45 i arresteringsorderlagen är en bestämmelse som genomför EU-rätt och därmed ska tolkas i överensstämmelse med rambeslut 2002/584. Även om section 45 i arresteringsorderlagen använder ett uttryck motsvarande ”den förhandling som ledde till utdömandet av ett fängelsestraff eller annan frihetsberövande åtgärd”, likställs detta uttryck i irländsk rätt med det i rambeslutet använda uttrycket ”den förhandling [som ledde till beslutet]”.

Lettisk rätt

10 I artikel 45 (”Skyddstillsyn med polisövervakning”) i Kriminällikums (strafflagen) (nedan kallad den lettiska strafflagen), i den lydelse som är relevant för det nu aktuella nationella målet, föreskrevs följande:

”1) Skyddstillsyn med polisövervakning [(nedan kallad skyddstillsyn)] är en tilläggspåföljd som en domstol kan döma ut i kombination med ett fängelsestraff, i syfte att kunna övervaka den dömdes uppförande efter avtjänat fängelsestraff och ålägga honom eller henne de restriktioner som övervakande polismyndighet anger. Om den dömde friges villkorligt ska verkställigheten av skyddstillsynen påbörjas när övervakningstiden efter villkorlig frigivning avslutas.

2) Skyddstillsyn får endast dömas ut som tilläggspåföljd till fängelse om det utdömda fängelsestraffet, i de fall som anges i specialavsnittet i denna lag, uppgår till minst ett år och högst tre år.

3) En domstol kan på begäran av förvaltningskommittén vid den berörda kriminalvårdsanstalten eller av övervakande polismyndighet besluta att prövotiden vid skyddstillsyn ska förkortas eller upphöra.

4) Om den dömde begår ett nytt brott under verkställigheten av [en som tilläggspåföljd till fängelse utdömd skyddstillsyn], ska domstolen undanröja [skyddstillsynen] och i stället döma ut ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av [prövotiden] samt bestämma påföljd för den samlade brottsligheten i enlighet med bestämmelserna i artiklarna 51 och 52 i denna lag.

5) Om den dömde på ett allvarligt sätt bryter mot de villkor och föreskrifter som skyddstillsynen förenats med, kan en domstol, på begäran av övervakande polismyndighet, undanröja skyddstillsynen och i stället döma ut ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av skyddstillsynen. Vid beräkningen av längden på fängelsestraffet efter omvandling ska två dagars skyddstillsyn motsvara en dags fängelse.

6) Den dömde anses på ett allvarligt sätt bryta mot de villkor och föreskrifter som skyddstillsynen förenats med om han eller hon vid två tillfällen under en period på ett år har påförts administrativa böter för en sådan överträdelse.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

11 År 2014 dömdes SH för två brott av två olika domstolar. Den första domen meddelades av Valmieras rajona tiesa (Distriktsdomstolen i Valmiera, Lettland) och den andra av Jēkabpils rajona tiesa (Distriktsdomstolen i Jēkabpils, Lettland). Den 27 oktober 2015 beslutade en domstol om sammanläggning av påföljderna för dessa brottsliga gärningar och dömde ut en gemensam påföljd. Påföljden bestämdes till fängelse i sammanlagt fyra år och nio månader, i kombination med skyddstillsyn med en prövotid på tre år. Enligt lettisk straffrätt gäller i fall där skyddstillsyn döms ut som tilläggspåföljd till fängelse att verkställigheten av skyddstillsynen påbörjas när den dömde har avtjänat sitt fängelsestraff.

12 Enligt de skyddstillsynsföreskrifter som gällde för SH var han skyldig att inställa sig hos polisen senast tre arbetsdagar efter det att han frigivits från fängelset. SH underlät dock att uppfylla denna skyldighet, trots att han hade informerats om att han riskerade att påföras administrativa böter om han bröt mot denna föreskrift. SH:s misskötsamhet under skyddstillsynen blev föremål för prövning av Zemgales rajona tiesa (Distriktsdomstolen i Zemgale, Lettland) vid två tillfällen. Denna domstol fann vid båda dessa tillfällen, i beslut av den 11 respektive den 27 maj 2020, att SH hade brutit mot skyddstillsynsföreskrifterna och att han därför skulle påföras böter.

13 Enligt lettisk straffrätt gäller följande. Om den dömde vid två tillfällen under en period på ett år har befunnits ha brutit mot de villkor och föreskrifter som skyddstillsynen förenats med, har övervakande myndighet möjlighet att vända sig till domstol och begära att den som tilläggspåföljd till fängelse utdömda skyddstillsynen ska omvandlas till ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av prövotiden. Vid beräkningen av längden på fängelsestraffet efter omvandling ska två dagars skyddstillsyn motsvara en dags fängelse.

14 I juni 2020 vände sig den lettiska övervakande polismyndigheten till Zemgales rajona tiesa (Distriktsdomstolen i Zemgale) och begärde att den skyddstillsyn som SH ådömts som tilläggspåföljd till fängelse skulle omvandlas till ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstod av prövotiden.

15 Den 25 juni 2020 skickade nämnda domstol, utan framgång, en kallelse till huvudförhandling till SH. Kallelsen skickades med rekommenderad försändelse till SH:s angivna bostadsadress i Lettland, men försändelsen hämtades inte ut och återsändes den 31 juli 2020.

16 Den 19 augusti 2020 höll Zemgales rajona tiesa (Distriktsdomstolen i Zemgale) huvudförhandling i målet om påföljdsomvandling i SH:s utevaro. Domstolen avgjorde målet samma dag och beslutade att den tid som återstod av SH:s skyddstillsyn – två år och två dagar – skulle omvandlas till ett fängelsestraff på ett år och en dag (nedan kallat beslutet om påföljdsomvandling). Beslutet om påföljdsomvandling skickades till SH med rekommenderad försändelse, men försändelsen hämtades inte ut och återsändes. Beslutet överklagades inte av SH.

17 Den 26 februari 2021 utfärdade Zemgales rajona tiesa (Distriktsdomstolen i Zemgale) en europeisk arresteringsorder (nedan kallad den aktuella europeiska arresteringsordern) mot SH för verkställighet av det fängelsestraff som han ådömts den 19 augusti 2020.

18 Efter framställning av Minister for Justice and Equality (justitie- och jämställdhetsministern, Irland) (nedan kallad ministern) beslutade High Court (Förvaltningsöverdomstolen, Irland) i frågan om överlämnande av SH till Republiken Lettland enligt den aktuella europeiska

arresteringsordern. Genom dom av den 27 juli 2022 avslog denna domstol begäran om överlämnande, med stöd av den bestämmelse genom vilken artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 har införlivats med irländsk rätt.

19 Ministern överklagade domen till Court of Appeal (Appellationsdomstolen, Irland), som inte meddelade prövningstillstånd. Ministern ansökte då om prövningstillstånd i Supreme Court (Högsta domstolen, Irland), som är hänskjutande domstol i förevarande mål.

20 Den hänskjutande domstolen har i sin begäran om förhandsavgörande konstaterat att det följer av artikel 1.2 i rambeslut 2002/584 att huvudregeln är att en europeisk arresteringsorder ska verkställas, medan bestämmelserna om verkställighetsvägran är utformade som ett undantag som ska tolkas restriktivt.

21 Enligt den hänskjutande domstolen kan beslutet om påföljdsomvandling likställas med ett beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet, vilket enligt EU-domstolens praxis inte omfattas av artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584. Den hänskjutande domstolen har därvid hänvisat till domen av den 22 december 2017, Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026), och anfört att EU-domstolen där uttalade att begreppet ”beslut” i nämnda bestämmelses mening inte omfattar ett beslut som rör verkställigheten eller hanteringen av ett tidigare utdömt fängelsestraff, som till exempel ett beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet, förutom om beslutets syfte eller verkan är att ändra det tidigare utdömda fängelsestraffet vad gäller dess art eller längd och den beslutande myndigheten haft ett utrymme för skönsmässig bedömning i detta avseende.

22 Den hänskjutande domstolen har dock påpekat att förhållandena i förevarande fall är sådana att verkställigheten av skyddstillsynen påbörjades först när SH hade avtjänat sitt fängelsestraff. Det kan därmed inte anses föreligga något nytt beslut från en domstol med innebörden att det tidigare utdömda fängelsestraffets art eller längd ändras. Vid allvarliga överträdelser av skyddstillsynsföreskrifterna gäller nämligen enligt lettisk rätt att längden på det fängelsestraff som kan komma att utdömas efter påföljdsomvandling bestäms enligt en i lag angiven aritmetisk beräkning. Enligt den hänskjutande domstolen innebär detta att den enda fråga som Zemgales rajona (Distriktsdomstolen i Zemgale) hade att ta ställning till i målet om påföljdsomvandling var huruvida det fanns skäl att utdöma ett ytterligare fängelsestraff, eftersom längden på ett efter omvandling eventuellt utdömt fängelsestraff följer direkt av lag. Den hänskjutande domstolen har därför tagit den preliminära ståndpunkten att det saknas grund för att vägra överlämnande av SH. Detta på grund av att det fängelsestraff som SH ådömdes i beslutet om påföljdsomvandling inte kan anses utgöra ett nytt straff och att nämnda beslut inte heller innebar att det tidigare utdömda fängelsestraffets art eller längd ändrades.

23 Den hänskjutande domstolen hyser dock vissa tvivel kring denna lösning. Möjligheten att ett nytt fängelsestraff skulle kunna komma att dömas ut får visserligen anses ha ingått som en självklar del i de tidigare utdömda påföljderna mot SH, vilka blev föremål för sammanläggning den 27 oktober 2015. Den påföljd som utdömdes den 19 augusti 2020 innebar dock inte att SH skulle verkställa en del av eller till och med hela de ursprungligen utdömda fängelsestraffen.

24 Mot den nu angivna bakgrunden beslutade Supreme Court (Högsta domstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1. När den eftersökte begärs överlämnad för verkställighet av ett fängelsestraff som denne ådömts för att ha brutit mot de villkor och föreskrifter som en tidigare utdömd skyddstillsyn var förenad med, varvid den domstol som utdömt nämnda fängelsestraff hade ett utrymme för skönsmässig bedömning i fråga om huruvida ett fängelsestraff skulle utdömas (men inte i fråga om det eventuella straffets längd), ska då det förfarande som ledde till utdömandet av fängelsestraffet anses falla in under begreppet ’förhandling som ledde till beslutet’ i den mening som avses i artikel 4a.1 i [rambeslut 2002/584]?

2. Ska ett beslut om påföljdsomvandling, varigenom en som tilläggspåföljd till fängelse utdömd skyddstillsyn omvandlas till ett fängelsestraff under de omständigheter som anges i [den första frågan], betraktas som ett beslut vars syfte eller verkan är att ändra det tidigare utdömda straffet, i synnerhet en som tilläggspåföljd till fängelse tidigare utdömd skyddstillsyn, vad gäller dess art eller längd, och därmed som ett beslut som omfattas av det undantag som anges i punkt 77 i [domen av den 22 december 2017, Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026)]?”

Förfarandet vid EU-domstolen

25 Under handläggningen av målet vid EU-domstolen fick kansliet, via SH:s advokat, reda på att SH för närvarande satt frihetsberövad i Lettland. Med anledning av detta beslutade EU-domstolens ordförande den 26 april 2024 att skicka en begäran om upplysningar till den hänskjutande domstolen för att få klarhet i huruvida ett svar från EU-domstolen på begäran om förhandsavgörande fortfarande skulle vara användbart för avgörandet av det nationella målet.

26 Den hänskjutande domstolen besvarade nämnda begäran genom skrivelse av den 10 maj 2024. Den bekräftade att SH vid den aktuella tidpunkten satt frihetsberövad i Lettland och att han hade överlämnats till de lettiska myndigheterna för verkställighet av en europeisk arresteringsorder som hade utfärdats den 17 februari 2021. Den hänskjutande domstolen angav dock att ett svar på begäran om förhandsavgörande fortfarande skulle vara användbart för avgörandet av det nationella målet. Detta mot bakgrund av att överlämnandet av SH till Lettland skett enligt en annan europeisk arresteringsorder än den i målet aktuella och att det därmed inte kan uteslutas att de lettiska myndigheterna kan komma att tillämpa reglerna om samtycke till utvidgat överlämnande i artikel 27 i rambeslut 2002/584 för att utverka att det fängelsestraff som SH ådömts genom beslutet om påföljdsomvandling verkställs.

Prövning av tolkningsfrågorna

27 Den hänskjutande domstolen har ställt sina två frågor, som ska prövas tillsammans, för att få klarhet i huruvida artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 ska tolkas på så sätt att det där använda begreppet ”förhandling [som ledde till beslutet]” omfattar ett förfarande där en nationell domstol kan besluta att en skyddstillsyn som tidigare dömts ut som tilläggspåföljd till fängelse ska omvandlas till ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av skyddstillsynen, med anledning av att den dömde brutit mot de villkor som skyddstillsynen förenats med, varvid längden på fängelsestraffet efter omvandling beräknas på så sätt att två dagars skyddstillsyn motsvarar en dags fängelse.

28 EU-domstolen gör i denna del följande bedömning. Genom rambeslut 2002/584 inrättas ett förenklat och effektivt system för överlämnande av personer som är dömda eller misstänkta för brott. Syftet med detta är att underlätta och påskynda det rättsliga samarbetet, vilket i sin tur är avsett att bidra till uppnåendet av EU:s mål att bli ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, på grundval av den höga grad av förtroende som ska finnas mellan medlemsstaterna, i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande (dom av den 27 maj 2019, PF (Litauens riksåklagare), C-509/18, EU:C:2019:457, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

29 Principen om ömsesidigt erkännande kommer till uttryck i artikel 1.2 i rambeslutet, varigenom det instiftas en regel om att medlemsstaterna är skyldiga att verkställa varje europeisk arresteringsorder på grundval av denna princip och i enlighet med bestämmelserna i rambeslutet. Med undantag för exceptionella omständigheter är möjligheterna för en verkställande rättslig myndighet att vägra eller villkora verkställigheten av en europeisk arresteringsorder således begränsade till de fall och villkor som är uttömmande uppräknade i rambeslut 2002/584. Det sagda innebär att huvudregeln är att en europeisk arresteringsorder ska verkställas, medan vägransgrunderna är utformade som ett undantag som ska tolkas restriktivt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2023, Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Tredskodom), C-396/22, EU:C:2023:1029, punkt 36 och där angiven rättspraxis).

30 Här ska särskilt påpekas att artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 utgör ett undantag från huvudregeln att den eftersökte ska överlämnas till den utfärdande medlemsstaten och att denna bestämmelse således ska tolkas restriktivt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 mars 2023, Minister for Justice and Equality (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff), C-514/21 och C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 55).

31 Det framgår av själva ordalydelsen i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 att en verkställande rättslig myndighet har en möjlighet att avslå en begäran om överlämnade enligt en europeisk arresteringsorder, om begäran avser verkställighet av ett fängelsestraff eller annan frihetsberövande påföljd som dömts ut efter en förhandling där den eftersökta personen inte var personligen närvarande, såvida det inte i den europeiska arresteringsordern anges att något av villkoren i leden a–d i nämnda bestämmelse är uppfyllt (dom av den 17 december 2020, Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, punkt 38 och där angiven rättspraxis). Artikel 4a i rambeslutet begränsar således möjligheterna att vägra verkställighet av en europeisk arresteringsorder, genom att på ett precist och enhetligt sätt ange under vilka förutsättningar en verkställande rättslig myndighet får vägra erkännande och verkställighet av ett avgörande som meddelats efter en förhandling där den eftersökte inte var personligen närvarande (dom av den 23 mars 2023, Minister for Justice and Equality (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff), C-514/21 och C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 49 och där angiven rättspraxis).

32 Vart och ett av de villkor som anges i artikel 4a.1 a–d i rambeslut 2002/584 avser nämligen omständigheter som, om de föreligger, innebär att verkställigheten av en europeisk arresteringsorder inte åsidosätter den eftersöktes processuella rättigheter (rätten till en effektiv domstolsprövning, rätten till en rättvis rättegång och rätten till försvar), såsom dessa kommer till uttryck i artiklarna 47 och 48 i stadgan (se, bland annat, dom av den 23 mars 2023, Minister for Justice and Equality (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff), C-514/21 och C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 73 och där angiven rättspraxis).

33 Artikel 4a i rambeslut 2002/584 syftar således till att säkerställa en hög skyddsnivå och att ge den verkställande myndigheten en möjlighet att under former som fullt ut tillgodoser den eftersöktes rätt till försvar kunna överlämna den eftersökte, trots att denne inte var personligen närvarande vid den förhandling som ledde till den fällande domen (dom av den 17 december 2020, Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, punkt 39 och där angiven rättspraxis). Det framgår uttryckligen av artikel 1 jämförd med skälen 1 och 15 i rambeslut 2009/299 att ett särskilt syfte med införandet av artikel 4a i rambeslut 2002/584 var att skydda den tilltalades rätt att närvara personligen vid rättegången i brottmålet mot honom eller henne och samtidigt stärka det ömsesidiga erkännandet av rättsliga avgöranden mellan medlemsstaterna (dom av den 23 mars 2023, Minister for Justice and Equality (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff), C-514/21 och C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 50 och där angiven rättspraxis).

34 Här ska dock påpekas att den verkställande rättsliga myndigheten först måste fastställa huruvida det är fråga om ett fall där den eftersökte inte var personligen närvarande vid den ”förhandling [som ledde till beslutet]”, i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584, innan den prövar huruvida någon av de omständigheter som anges i leden a–d i bestämmelsen föreligger.

35 Enligt fast rättspraxis ska uttrycket ”förhandling [som ledde till beslutet]” i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 förstås som ett självständigt EU-rättsligt begrepp och tolkas enhetligt inom EU, oberoende av de beteckningar som används i medlemsstaterna. Detta begrepp ska förstås som att det avser det förfarande som lett till det lagakraftvunna domstolsavgörande varigenom den som begärs överlämnad enligt en europeisk arresteringsorder dömts för brottslig gärning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 december 2023, Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Tredskodom), C-396/22, EU:C:2023:1029, punkt 26 och där angiven rättspraxis).

36 EU-domstolen har slagit fast att ett beslut som rör verkställigheten eller hanteringen av ett tidigare utdömt fängelsestraff inte utgör ett ”beslut”, i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584, förutom om beslutet påverkar ställningstagandet i skuldfrågan eller om dess syfte eller verkan är att ändra det tidigare utdömda straffet vad gäller dess art eller längd och den beslutande myndigheten haft ett utrymme för skönsmässig bedömning i detta avseende (dom av den 22 december 2017, Ardic, C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, punkterna 77 och 88, och dom av den 23 mars 2023, Minister for Justice and Equality (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff), C-514/21 och C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 53).

37 EU-domstolen har således ansett att ett beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet med anledning av att den dömde har brutit mot ett objektivt villkor som frigivningen förenats med (till exempel genom att begå ett nytt brott under prövotiden) faller utanför tillämpningsområdet för artikel 4a.1 i rambeslutet, eftersom ett sådant beslut innebär att det tidigare utdömda straffet kvarstår oförändrat, både vad gäller dess art och dess längd. EU-domstolen har vidare uttalat att förhållandena i ett fall av nyss nämnt slag är sådana att den myndighet som beslutar om förverkande av villkorligt medgiven frihet inte gör någon omprövning av saken i det mål som avgjorts genom den underliggande domen på fängelse. Den omständigheten att den beslutande myndigheten har ett utrymme för skönsmässig bedömning saknar därmed betydelse så länge detta utrymme inte innebär att myndigheten har möjlighet att ändra det tidigare utdömda fängelsestraffets längd eller art i förhållande till vad som bestämts i den underliggande lagakraftvunna domen mot den eftersökte (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 mars 2023, Minister for Justice and Equality (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff), C-514/21 et C-515/21, EU:C:2023:235, punkterna 53 och 54 samt där angiven rättspraxis).

38 Den nu angivna tolkningen av artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 ligger även i linje med praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (nedan kallad Europadomstolen) (se, bland annat, Europadomstolen, den 21 oktober 2013, Del Río Prada mot Spanien, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, § 89; Europadomstolen, den 10 november 2022, Kupinskyy mot Ukraina, CE:ECHR:2022:1110JUD000508418, §§ 47–52). Av Europadomstolens praxis framgår att förfaranden som avser formerna för straffverkställighet inte omfattas av artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen). Vidare framgår att åtgärder som beslutas av en domstol efter det att ett straff dömts ut genom lagakraftvunnen dom, eller under pågående straffverkställighet, endast kan anses utgöra ”straff” i Europakonventionens mening om åtgärderna kan medföra att det ursprungligen utdömda straffet ändras vad gäller dess art eller omfattning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 mars 2023, Minister for Justice and Equality (Återkallelse av uppskjuten verkställighet av frihetsberövande straff), C-514/21 och C-515/21, EU:C:2023:235, punkt 58).

39 För att kunna avgöra om en åtgärd som beslutats under pågående verkställighet av ett straff enbart rör formerna för verkställigheten, eller om den tvärtom påverkar straffets omfattning, är det nämligen nödvändigt att i varje enskilt fall utröna vad det utdömda ”straffet” i praktiken innebar i den nationella rättsordningen vid den aktuella tidpunkten, eller, med andra ord, hur straffet till sin natur var utformat (se, för ett liknande resonemang, Europadomstolen, den 21 oktober 2013, Del Río Prada mot Spanien, CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, §§ 85 och 90).

40 Vad gäller förevarande fall kan följande konstateras. Den nu aktuella europeiska arresteringsordern har utfärdats på grundval av ett beslut varigenom en skyddstillsyn som tidigare dömts ut som tilläggspåföljd till fängelse omvandlats till ett fängelsestraff. Utgångspunkten för den hänskjutande domstolens bedömning i detta avseende är att ett beslut om påföljdsomvandling av nu aktuellt slag skulle kunna likställas med ett beslut som rör verkställigheten eller hanteringen av ett tidigare utdömt fängelsestraff, såsom ett beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Enligt den hänskjutande domstolen skulle ett sådant beslut kunna anses falla utanför tillämpningsområdet för artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584. Detta eftersom beslutets syfte eller verkan inte är att ändra det tidigare utdömda fängelsestraffet mot den eftersökte vad gäller dess art eller längd och eftersom den beslutande myndigheten inte haft något utrymme för skönsmässig bedömning i detta avseende.

41 EU-domstolen finner att det således måste prövas huruvida det nu aktuella beslutet om påföljdsomvandling kan anses utgöra ett beslut som rör verkställigheten eller hanteringen av ett tidigare utdömt fängelsestraff, i den mening som avses i ovan i punkterna 36 och 37 angiven rättspraxis. Om så är fallet är det inte fråga om ett ”beslut” i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584.

42 I detta avseende framgår följande av uppgifterna i begäran om förhandsavgörande och av handlingarna i målet i övrigt. Enligt artikel 45.1 i den lettiska strafflagen är skyddstillsyn av nu aktuellt slag en tilläggspåföljd som en domstol kan döma ut i kombination med ett fängelsestraff, i syfte att kunna övervaka den dömdes uppförande efter avtjänat fängelsestraff. Den dömde är under prövotiden skyldig att följa de föreskrifter som han eller hon ålagts av övervakande polismyndighet. Av artikel 45.2 i strafflagen framgår att skyddstillsyn endast kan dömas ut som tilläggspåföljd till fängelse om det utdömda fängelsestraffet uppgår till minst ett år och högst tre år. Enligt artikel 45.3 i strafflagen kan en domstol, på begäran av förvaltningskommittén vid den berörda kriminalvårdsanstalten eller av övervakande polismyndighet, besluta att prövotiden vid skyddstillsyn ska förkortas eller upphöra. I artikel 45.4 i strafflagen regleras vad som gäller om

den dömde begår ett nytt brott under verkställigheten av skyddstillsyn som tidigare dömts ut som tilläggspåföljd till fängelse. I sådant fall ska domstolen ersätta skyddstillsynen med ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av prövotiden och bestämma påföljd för den samlade brottsligheten i enlighet med vad som därom stadgas i lagen.

43 I artikel 45.5 och 45.6 i strafflagen regleras vad som gäller om den dömde på annat sätt missköter sig under verkställigheten av en skyddstillsyn som tidigare dömts ut som tilläggspåföljd till fängelse. Av bestämmelserna framgår att den omständigheten att den dömde vid två tillfällen under en period på ett år har befunnits ha brutit mot föreskrifterna för skyddstillsynen ska anses innebära att den dömde på ett allvarligt sätt har brutit mot nämnda föreskrifter. I sådant fall har domstolen möjlighet att, utöver att påföra administrativa böter, på begäran av övervakande polismyndighet omvandla skyddstillsynen till ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av skyddstillsynen. Vid beräkningen av längden på fängelsestraffet efter omvandling ska två dagars skyddstillsyn motsvara en dags fängelse. Det framgår av begäran om förhandsavgörande att det är dessa bestämmelser som har tillämpats i det nationella målet.

44 Av det som nu redovisats om innehållet i den lettiska strafflagen förefaller den slutsatsen kunna dras – med förbehåll dock för den hänskjutande domstolens prövning – att det i lettisk rätt görs åtskillnad mellan en domstols beslut om utdömande av ett fängelsestraff och en domstols beslut om utdömande av skyddstillsyn, på så sätt att skyddstillsyn alltid döms ut som tilläggspåföljd till fängelse. Vad gäller det nu aktuella fallet kan således konstateras att SH tidigare dömts till ett fängelsestraff, förenat med en tilläggspåföljd i form av skyddstillsyn, och att verkställigheten av skyddstillsynen därmed påbörjades efter det att SH avtjänat det fängelsestraff som han dömts till. Vidare kan konstateras att SH genom beslutet om påföljdsomvandling ådömdes ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstod av skyddstillsynen, varvid längden på fängelsestraffet efter omvandling beräknades på så sätt att två dagars skyddstillsyn motsvarade en dags fängelse. EU-domstolen finner således att beslutet om påföljdsomvandling inte rör verkställigheten eller hanteringen av ett tidigare utdömt fängelsestraff, i den mening som avses i ovan i punkterna 35 och 36 angiven rättspraxis, utan utgör, i sig själv, ett nytt beslut om utdömande av ett fängelsestraff, som är av en annan typ av än det som SH tidigare ådömts.

45 Det fall som är i fråga i det nationella målet kan således inte likställas med ett förverkande av villkorligt medgiven frihet från ett fängelsestraff. Ett beslut om villkorlig frigivning får nämligen betraktas som ett villkorat anstånd med verkställighet av ett utdömt fängelsestraff, och förverkandet av den villkorligt medgivna friheten innebär endast att det tidigare utdömda fängelsestraffet kan verkställas.

46 Det nu sagda vinner stöd av att innebörden av ovan i punkterna 42 och 43 redovisade relevanta bestämmelser i lettisk rätt förefaller vara att omvandling av skyddstillsyn till fängelse vid åsidosättande av villkoren för skyddstillsynen inte är en regel som verkar automatiskt. Den domstol som prövar en begäran om påföljdsomvandling från övervakande polismyndighet har nämligen ett utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller frågan huruvida en som tilläggspåföljd till fängelse utdömd skyddstillsyn som inte helt har verkställts ska omvandlas till ett fängelsestraff. Påföljdsomvandlingen sker alltså inte automatiskt.

47 Härtill kommer, såsom generaladvokaten påpekat i punkt 65 i sitt förslag till avgörande, att det fängelsestraff som eventuellt döms ut med anledning av att den dömde brutit mot villkoren för skyddstillsynen inte utgör påföljd för det ursprungliga brottet, för vilket skyddstillsyn utdömdes som tilläggspåföljd till fängelse. Det nya fängelsestraffet döms nämligen ut som påföljd för specifika överträdelser av skyddstillsynsföreskrifterna. Den fråga som domstolen har att ta

ställning till, efter en prövning av den dömdes situation, är således huruvida de aktuella överträdelserna av skyddstillsynsföreskrifterna är av sådant slag att skyddstillsynen bör omvandlas till ett fängelsestraff.

48 Det anförda innebär följande. En domstols beslut att döma ut ett fängelsestraff i stället för en som tilläggspåföljd till fängelse utdömd skyddstillsyn utgör inte ett beslut som rör verkställigheten eller hanteringen av ett tidigare utdömt fängelsestraff, utan ska betraktas som ett beslut varigenom domstolen dömer ut ett nytt fängelsestraff av en annan typ än det ursprungligen utdömda.

49 Ett sådant beslut ska anses utgöra ett ”beslut”, i den mening som avses i artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584, och det förfarande som ledde fram till det ska, i enlighet med ovan i punkt 35 angiven rättspraxis, anses falla in under begreppet ”förhandling [som ledde till beslutet]” i den bestämmelsens mening.

50 EU-domstolen finner nämligen, i likhet med vad generaladvokaten har påpekat i punkterna 82 och 83 i sitt förslag till avgörande, att det som är avgörande för att det ska anses vara fråga om en ”förhandling [som ledde till beslutet]”, i nämnda bestämmelses mening, är att förfarandet för påföljdsomvandling kan leda fram till utdömandet av ett fängelsestraff. Den dömde kunde visserligen förutse att ett fängelsestraff skulle kunna komma att dömas ut om denne bröt mot villkoren för skyddstillsynen, men detta omfattades inte i sig av den tidigare utdömda påföljden, och det var därför nödvändigt att döma ut en ny påföljd som ersatte den tidigare.

51 EU-domstolen instämmer även i vad generaladvokaten har anfört i punkt 81 i sitt förslag till avgörande, nämligen att den dömde – vid huvudförhandlingen i målet om påföljdsomvandling, där domstolen ska avgöra frågan huruvida skyddstillsynen ska omvandlas till ett fängelsestraff – måste ges möjlighet att fullt ut utöva sin rätt till försvar. Den dömde måste således beredas tillfälle att på ett effektivt sätt framföra sina synpunkter och att därigenom ges en möjlighet att påverka domstolens slutliga avgörande, som kan medföra att han eller hon ådöms ett fängelsestraff. Den dömde måste i synnerhet ges möjlighet att åberopa faktiska och rättsliga omständigheter till stöd för att domstolen inte ska besluta om påföljdsomvandling.

52 Det ankommer alltjämt på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida den situation som är aktuell i det nationella målet motsvarar någon av de omständigheter som avses i artikel 4a.1 a–d i rambeslut 2002/584. Om så är fallet är den irländska verkställande rättsliga myndigheten skyldig att bevilja överlämnande av SH till de lettiska myndigheterna.

53 Här ska dock påpekas att SH redan har överlämnats till de lettiska myndigheterna enligt en annan europeisk arresteringsorder än den nu aktuella. Vid sådant förhållande bör, såsom den hänskjutande domstolen själv har påpekat i sitt svar på EU-domstolens begäran om upplysningar, reglerna om samtycke till utvidgat överlämnande i artikel 27 i rambeslutet tillämpas för att utverka att det fängelsestraff som SH ådömts genom beslutet om påföljdsomvandling verkställs.

54 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågorna besvaras enligt följande. Artikel 4a.1 i rambeslut 2002/584 ska tolkas på så sätt att det där använda begreppet ”förhandling [som ledde till beslutet]” omfattar ett förfarande där en nationell domstol kan besluta att en skyddstillsyn som tidigare dömts ut som tilläggspåföljd till fängelse ska omvandlas till ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av skyddstillsynen, med anledning av att den dömde brutit mot de villkor som skyddstillsynen förenats med, varvid längden på fängelsestraffet efter omvandling beräknas på så sätt att två dagars skyddstillsyn motsvarar en dags fängelse.

Rättegångskostnader

55 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

Artikel 4a.1 i rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, i dess lydelse enligt rådets rambeslut 2009/299/RIF av den 26 februari 2009,

ska tolkas på följande sätt:

Det i denna bestämmelse använda begreppet ”förhandling [som ledde till beslutet]” omfattar ett förfarande där en nationell domstol kan besluta att en skyddstillsyn som tidigare dömts ut som tilläggspåföljd till fängelse ska omvandlas till ett fängelsestraff motsvarande den tid som återstår av skyddstillsynen, med anledning av att den dömde brutit mot de villkor som skyddstillsynen förenats med, varvid längden på fängelsestraffet efter omvandling beräknas på så sätt att två dagars skyddstillsyn motsvarar en dags fängelse.

Underskrifter